

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В ОЦІНЦІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВA SYSTEMIC APPROACH TO ASSESSING THE FOREIGN LANGUAGE
COMPETENCE OF TECHNICAL COLLEGE STUDENTS

Основною проблемою системи оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів є підвищення рівня їх мотивації до процесу навчання, формування у них знань, умінь, навичок та забезпечення оволодіння необхідними компетенціями. Вирішення даної педагогічної проблеми можливе через встановлення зворотного зв'язку між викладачем та студентами, коли їх повноцінна взаємодія відбувається за умови, що структура системи оцінювання відповідає принципу системності.

Дослідження цієї педагогічної проблеми дало можливість подати процес оцінювання як системи. Встановлено, яким чином необхідно вибудовувати систему оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів. У статті доведено, що система оцінювання відповідає поняттю «система», визначено складові системи та взаємозалежність між ними.

Дослідження системи оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів ґрунтувалося на низці підходів: традиційному, компетентнісному, комунікативному, діяльнісному, системному. Аналіз даних підходів виявив системний характер оцінювання, позначив структуру системи та показав, що оцінювання є нерозривною системою, що включає викладача і студентів, об'єднаних принципом зворотного зв'язку, методи та способи оцінювання, а також знання, уміння, навички та компетенції студентів.

Підходи до оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів було представлено у вигляді ієрархії, оскільки детальний розгляд показав певний взаємозв'язок з-поміж них. Встановлено, що в ієрархії підходи розташовані за рівнем важливості. Головним є системний підхід, який є найбільш ефективним в системі оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів, який включає оцінку всіх складових іншомовної компетентності.

Ключові слова: іншомовна компетентність, оцінювання, система, метакогніції, інтерв'ю, технічний коледж.

The main problem of the system for assessing foreign language competence of students of technical colleges is to increase their motivation for the learning process, to form their knowledge, skills, abilities and to ensure the mastery of the necessary competencies. The solution of this pedagogical problem is possible through the establishment of feedback between the teacher and students, when their full interaction occurs provided that the structure of the assessment system corresponds to the principle of systematicity.

The study of this pedagogical problem made it possible to present the assessment process as a system. It is established how it is necessary to build a system for assessing foreign language competence of students of technical colleges. The article proves that the assessment system corresponds to the concept of «system», the components of the system and the interdependence between them are determined. The study of the system for assessing communicative competence of students of technical colleges was based on a number of approaches: traditional, competency-based, communicative, activity-based, systemic. The analysis of these approaches revealed the systemic nature of assessment, indicated the structure of the system and showed that assessment is an inseparable system that includes a teacher and students, united by the principle of feedback, methods and methods of assessment, as well as knowledge, skills, abilities and competencies of students. Approaches to assessing the communicative competence of students of technical colleges were presented in the form of a hierarchy, since a detailed examination showed a certain relationship between them. It was established that in the hierarchy the approaches are arranged by level of importance. The main one is the systemic approach, which is the most effective in the system of assessing foreign language competence of students of technical colleges.

Key words: foreign language competence, assessment, system, metacognition, interview, technical college.

УДК 377:81:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/85.2.25>

Сюй Пей,

аспірантка кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах дедалі більшої глобалізації розвиток професійних навичок володіння іноземною мовою має вирішальне значення для студентів технічних коледжів, але фактичний рівень викладання часто є недостатнім. Студенти технічних коледжів повинні володіти іноземною мовою не лише як засобом загального спілкування, але й як інструментом професійної діяльності. У педагогічній науці оволодіння іноземною мовою нерозривно пов'язане з питанням оцінки знань та умінь. Будучи невід'ємною частиною навчання та викладання, оцінювання представляє рівень досягнень

студентів та визначає подальші кроки у навчанні. Основна проблема системи оцінювання іншомовної компетенції студентів технічних коледжів полягає у підвищенні рівня мотивації студентів до процесу навчання та формування у них знань, умінь та навичок, а результатом цього формування є оволодіння компетенціями.

Вирішення даної педагогічної проблеми можливе через встановлення зворотного зв'язку між викладачем та студентами, коли їх повноцінна взаємодія відбувається за умови, що структура системи оцінювання відповідає принципу системності. Для дослідження цієї педагогічної проблеми нам

необхідно уявити процес оцінювання як систему. Відповідно, метою нашого дослідження є аналіз та розгляд того, яким чином вибудовується система оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів. У ході дослідження нам необхідно провести аналіз та довести, що система оцінювання відповідає поняттю «система», визначити складові системи та простежити взаємозалежність між ними.

Дослідження в галузі системи моніторингу та оцінки дуже обмежені та недостатні для задоволення потреб та запитів професійної освіти у нашій країні. На практиці досить складно оцінити розвиток навичок та умінь іноземної мови у студентів технічних коледжів, необхідних для їх професійних цілей, пов'язаних із роботою. Проблема розробки найефективніших інструментів оцінки та їх критеріїв залишається актуальною і сьогодні і вимагає розгляду з погляду моніторингу рівня загальної професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У контексті інтеграції сучасних освітніх технологій та підвищення якості підготовки фахівців технічного профілю значну актуальність набуває дослідження ефективних підходів до оцінки іншомовної компетентності. Останні публікації зосереджуються на необхідності комплексного, системного підходу до оцінювання. Зокрема, Муравйова О. М., Архипова О. В. розглядають системний підхід як ефективний метод для цілісної іншомовної комунікативної компетенції. Н. Каупленд здійснює огляд сучасних підходів до оцінювання іншомовної компетенції. Автор акцентує на викликах, що виникають у зв'язку з глобалізацією, різноманітністю студентів і переходом до цифрових форматів тестування. Згадується важливість контекстуалізованого оцінювання та етичних аспектів. Птушка А. аналізує динаміку розвитку іншомовної компетентності у студентів технічних спеціальностей. Фогт К., Цагарі Д., Чепеш І. представлено рівневу характеристику (за типом CEFR), специфічно адаптовану для не-філологічних спеціальностей. Наголошується на потребі у практико-орієнтованому навчанні. Показано, що студенти часто не бачать зв'язку між оцінюванням і навчанням – наслідок слабого зворотного зв'язку. Підкреслено значення TALE – Teachers' Assessment Literacy Enhancement як інструменту трансформації практик оцінювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявні дослідження іншомовної компетентності студентів, більшість із досліджень присвячені саме її формуванню, а не оцінюванню. Водночас виявлено низку викликів, серед яких – недостатня підготовленість викладачів до формувального оцінювання, відсутність уніфікованої моделі оцінювання іншомовної компетентності у технічній освіті, а також низька мотивація студентів до мовного саморозвитку.

Метою статті є визначення ролі системного підходу в оцінці іншомовної компетентності студентів технічних коледжів.

Виклад основного матеріалу. Для студентів, які навчаються за суто технічними спеціальностями, зокрема, майбутніх фахівців з прикладної фізики та математики, нанотехнологій, гірничої справи, екології та теплоенергетики, знання та вміння володіти іноземною мовою не менш важливі, оскільки відкривають перед студентами можливість для світових досягнень та обміну досвідом у безбар'єрній комунікації. Важливо, що таким студентам необхідно досягти високого рівня володіння іноземною мовою для досягнення професіоналізму у майбутній діяльності та побудови професійної кар'єри.

Іншомовна комунікативна компетенція студентів, які освоюють технічні спеціальності, має комплексну інтеграційну основу. Її структура інтегрує окремі компетентності (іншомовна лінгвістична, професійна, комунікативна), достатній рівень розвитку яких має на увазі сформованість у студентів технічних спеціальностей системи певних знань та умінь (знання лексики, граматики, навички спілкування), що дозволяють здійснювати професійну діяльність іноземною мовою (в ідеалі), отримувати інформацію у своїй предметній галузі з іншомовних джерел [5, с. 380].

Щоб зрозуміти ступінь сформованості компонентів педагогічної діагностики у студентів технічних спеціальностей, існують численні методи, під якими розуміється «сукупність прийомів контролю та оцінки, спрямованих на вирішення завдань оптимізації навчального процесу, диференційованого підходу до учнів, також удосконалення освітніх програм та методів педагогічного впливу.

Сучасне освітнє середовище орієнтується на системний підхід до підготовки фахівця. Це призводить до перегляду та модернізації усталених компонентів контролю та оцінювання іншомовної компетентності. На рис. 1 представлено еволюція підходів до оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів.

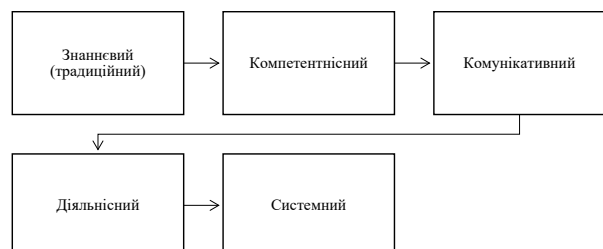

Рис. 1. Еволюція підходів до оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів [4, 6]

Традиційний підхід оцінювання іншомовної компетентності орієнтований на засвоєння мовних

знань, тобто лексики та граматики. За даним підходом оцінювання рівня іншомовної компетентності здійснюється ізольовано за мовними структурами. Найчастіше використовують такі методи оцінювання як: письмові тести, диктанти.

Діяльнісний підхід направлений на використання мови у конкретних навчальних завданнях. В рамках даного підходу оцінюючи іншомовну компетентність не достатньо враховують ситуацію спілкування. Найчастіше використовують такі методи оцінювання як аудіювання, читання з розумінням.

Комунікативний підхід зосереджений на спілкуванні в автентичних ситуаціях, акцентуючи увагу на функціонуванні мови як інструменту реальної комунікації. Основними методами оцінки є: усне мовлення, інтерв'ю.

Під час використання компетентнісного підходу оцінювання орієнтується на формуванні мовної компетентності як складової цілісної професійної компетентності. При цьому, використовуються такі методи: портфоліо, кейс-завдання та інтегроване оцінювання.

Системний підхід орієнтований на взаємопов'язаному оцінюванні всіх компонентів іншомовної компетентності студентів технічних коледжів, враховуючи контекст технічної спеціальності, застосування метакогнітивних стратегій, відстеження прогресу в часі та зв'язку між навчанням та оцінюванням. Системний підхід до навчання іноземної мови виділяє такі взаємопов'язані компоненти: підхід та принципи навчання, цілі, зміст, методи, прийоми, засоби навчання, а також контроль-оцінний компонент. Для оцінки результатів навчання необхідно розробити та структурувати оціночні засоби за їхньою компетентнісною ознакою, тобто відповідні масивам знань, умінь, навичок та володіння іноземною мовою, що визначаються федеральними стандартами [6, с. 422].

Оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів має комплексно

враховувати всі аспекти мовної підготовки: комунікативний, когнітивний, лінгвістичний, стратегічний, соціокультурний (рис. 2). Тобто, оцінювання має здійснюватися не фрагментарно, а на основі системного підходу.

Оцінювання іншомовної компетентності на основі такого підходу дозволяє глибшому розумінню рівня сформованості іншомовної компетентності та своєчасному виявленню проблем у навчальному процесі.

Оцінювання в рамках системного підходу має бути спрямованим на визначення рівня сформованості комунікативних навичок, перевірку знання граматики та лексики. В процесі вибору системи оцінювання важливість кожного з п'яти основних складових іншомовної компетентності варіюється, і, наприклад, зв'язок між знанням словникового запасу та макромовними навичками є дуже складним в іноземній мові певної професії. На додаток до словникового запасу, студент також повинен оволодіти знанням концепцій, які формують теоретичну основу професії, що розглядається, а також термінів, присвоєних цим концепціям, спочатку рідною мовою, а потім іноземною.

Під час оцінювання іншомовної комунікативної компетенції студентів технічних коледжів враховуються: рівень її сформованості (низький, середній, високий); мотивація до вивчення іноземної мови; сформованість рефлексивних умінь та здібностей учнів до самоосвіти та самостійної роботи. У структурі іншомовної компетентності виділяємо п'ять компонентів (субкомпетенцій), які мають бути враховані при оцінюванні її сформованості: лінгвістичний, соціокультурний, стратегічний чи компенсаторний, дискурсивний, професійний (здатність до успішної професійної діяльності)».

Студенти технічних коледжів повинні володіти фаховою лексикою, вміти працювати з технічною документацією, інструкціями на іноземній мові,

Лінгвістична	• знання граматики, лексики, фонетики
Комунікативна	• здатність ефективно використовувати мову в реальних ситуаціях
Соціокультурна	• розуміння культурних контекстів і норм
Метакогнітивна	• уміння компенсувати прогалини у знаннях, адаптувати мовлення, використання стратегій контролю та саморегуляції
Когнітивна	• здатність критично мислити, аналізувати, перекладати технічну інформацію

Рис. 2. Складові іншомовної компетентності за системного підходу [3]

володіти мовними засобами в процесі професійної комунікації [2].

Отже, для оцінювання іншомовної компетентності студентів технічних коледжів необхідно використовувати цілісну модель на основі системного підходу (рис. 3).

Вищенаведена модель дозволяє оцінити багатовимірну структуру іншомовної компетентності студентів технічних коледжів. Найбільш важливим елементом моделі є інтеграція методів. Наприклад, в рамках реалізації даної моделі у технічному коледжі оцінювання можуть проводитися у такій послідовності: вхідне тестування; створення технічної інструкції іноземною мовою; письмове завдання; самооцінка мовлення на основі чек-листів; усна презентація фахової теми та її взаємооцінка.

Окрім цього, важливо визначити рівні сформованості іншомовної компетентності студентів технічних коледжів. За Європейською системою залежно від обсягу знань та мовленнєвих навичок, якими володіє студент, виділяють шість рівнів: початковий (A1), елементарний (A2), середній/«пороговий» (B1), середньо-просунутий (B2), просунутий (C1), досконалий (C2). Рівень A2 – мінімально допустимий для випускників технічних коледжів, тоді як бажаним рівнем є рівень B2. Досягнення рівнів просунутого (C1) та досконалого (C2) важко досягається в умовах навчання в технічному коледжі. Таким чином, сформованість іншомовної компетентності має представлятися так: низький = A2; середній = B1; високий = B2. Результуюча оцінка виводиться за 100-бальною шкалою оцінювання та за шкалою ECTS. Також можна розділити низький рівень сформованості іншомовної компетентності студентів технічних коледжів на підрівні: низький достатній = E (за шкалою ECTS) та низький недостатній = FX (за шкалою ECTS) [6, с. 431].

В сучасних умовах оцінювання часто здійснюється в онлайн-форматі. Проте, онлайн-оцінка

іншомовної компетентності студентів технічних коледжів, особливо їх усних навичок, є складною задачею як для студентів, так і для викладачів.

Досягнення цілей навчання у вивченні іноземних мов повинно перевірятися за допомогою послідовних типів оцінок і надійних інструментів, які виявляють фактичний рівень компетентностей студентів. Крім багатьох методів стандартизованого тестування, які в даний час застосовуються для визначення рівня володіння мовою, у технічних коледжах були розроблені нові форми формального оцінювання для перевірки досягнення цілей навчання.

Як педагогічна діагностика також активно застосовується моделювання ситуацій професійної комунікації іноземною мовою (написання електронних листів, складання звітів, підготовка презентацій). Дані методи дозволяють студентам сформулювати іншомовну лінгвістичну компетенцію у безпосередній практичній діяльності, а викладачеві за підсумками написання студентами текстів – зрозуміти ступінь сформованості необхідних компетенцій.

Найчастіше в технічних коледжах використовують письмове завдання обсягом не менше 150 слів на задану тему за 30 хвилин у класі. Твір під час такого оцінювання є аргументативним письмовим завданням. Аргументативне письмове завдання – це типовий жанр, з яким студенти університетів та коледжів стикаються на тестах на знання іноземної мови, таких як CET та Міжнародна система тестування англійської мови (IELTS). Це ефективний підхід до оцінки успішності студентів на основі їхньої мовної компетенції, критичного мислення та формулювання ідей [3].

Валідність CET широко визнана, і стандартному CET відводиться 30 хвилин. Тема листа, зазвичай, обирається загальна, культурно невинна та знайома з досвіду студентів коледжу.

Оцінка успішності студентів з листа проводиться відповідно до профілю твору ESL. Рубрики

Рис. 3. Системна модель оцінки іншомовної компетентності

цього профілю оцінюються за п'ятьма аспектами успішності листа, а саме: зміст (30%), організація (20%), використання мови (25%), словниковий запас (20%) та механіка (5%). Кожна підкатегорія має чотири рівні оцінки. При цьому, на початку перевірки студенти отримують анкети самозвіту.

Також для оцінки іншомовної компетентності із студентами технічних коледжів проводять напівструктуровані інтерв'ю, щоб отримати глибоке розуміння факторів, що впливають на зміни у метакогнітивному досвіді студентів. За допомогою інтерв'ю отримують інформацію від студентів за такими вимірами: досвід навчання письма та самооцінка письмової компетентності.

Зростання необхідності оцінки метакогнітивних знань у сфері вивчення іноземних мов знаменує собою критичний зрушення у бік визнання його глибокого впливу на вивчення мови. Цей зсув визнає істотну роль метакогнітивних стратегій у наданні учням можливості більш ефективно управляти своїми процесами навчання, адаптувати освітній досвід до індивідуальних потреб, заохочувати автономію та долати безліч проблем, пов'язаних із освоєнням нової мови. У міру того, як освітній ландшафт трансформується, охоплюючи аналітику даних, необхідність та здійсненність оцінки метакогнітивних стратегій посилюються. Ця еволюція готова трансформувати освіту в галузі іноземних мов, пропонуючи потенціал для неперевершеної майстерності та залучення серед молодих студентів. Ця еволюція наголошує на необхідності розуміння та розробки нового методу оцінки знань як наріжного каменю ефективного вивчення іноземних мов, гарантуючи, що вчителі зможуть зрозуміти навички, які необхідні студентам, вивчаючим іноземні мови, щоб стати автономними у вивченні іноземних мов.

Розвиток письма студентів необхідно визначити з погляду лексичної складності, синтаксичної складності, точності, побіжності та загальної якості твору. Зокрема, лексична складність вимірювалася шляхом розподілу загальної кількості типів слів на квадратний корінь із двох, помножених на загальну кількість слів. Також варто брати до уваги довжину тексту. Синтаксична складність оцінюється за середньою довжиною одиниці та пропозиціями на одиницю. Точність перевіряється за допомогою веб-автоматизованого інструменту оцінки [2].

На відміну від писемної мови, яка залишає чіткий запис для оцінки, усна мова відбувається у динамічному поєднанні реальних взаємодій у класі. Тому її ефемерна природа потребує більш тонкого підходу до оцінки – такого, що фіксує усне вираження, а також надає значний зворотній зв'язок студентам. Регулярна оцінка спонукає студентів практикувати свої розмовні навички, що спричиняє поліпшення швидкості та впевненості.

Зворотній зв'язок, який вони отримують, допомагає їм визначити області для покращення та мотивує їх продовжувати розвивати свої навички розмовної мови. Оцінка навичок говоріння готує учнів до реальних сценаріїв спілкування, дозволяючи їм висловлювати свої думки чітко та впевнено.

Викладачі можуть використовувати оцінку для визначення областей, де їм необхідно адаптувати свої методи навчання або надати додаткову підтримку, щоб допомогти студентам покращити свої результати. Цей безперервний цикл зворотного зв'язку допомагає вдосконалювати методи навчання та сприяє ефективнішим результатам навчання [1].

Адаптивне тестування – ще одне примітне досягнення в оцінці іншомовної компетентності. Цей підхід підлаштовує складність тестових завдань під володіння мовою студентів технічних коледжів. У міру того, як студент просувається тестом, система адаптується, пропонуючи питання, які відповідають його продемонстрованим здібностям. Цей персоналізований підхід не тільки забезпечує більш точну оцінку, але й оптимізує процес тестування, виключаючи непотрібні питання для людей з високим рівнем володіння мовою та запобігаючи розчаруванню для тих, хто має рівень володіння мовою нижче [3].

Оцінки, засновані на результатах, набувають все більшої популярності, фокусуючись на практичному використанні мови, а не на механічному запам'ятовуванні. Ці оцінки часто включають реальні життєві сценарії, такі як участь у розмові або виконання завдання, що забезпечує більш автентичну оцінку володіння мовою.

«Найбільш ефективними традиційними інструментами оцінки є есе, контрольна робота, тест з граматики, іспит, написання інструкції до тексту, інтерв'ю, презентація», дозволяє екзаменаторам застосовувати деякі з цих інструментів оцінки. Проте традиційні інструменти оцінки, такі як «Презентація», «Інтерв'ю» та «Діловий лист», переосмислюються у руслі компетентнісного підходу та використовуються у нових формах взаємодії та зворотного зв'язку. «Презентація» та «Інтерв'ю» мають на увазі гібридний контроль, приділяючи увагу перевірці як монологічних, так і діалогічних навичок. Традиційна форма взаємодії «вчитель-учень» замінюється взаємодією «учень-група», «учень-учень», при цьому при перевірці навичок одного учня або пари можна залучати до активної участі інших учнів.

Висновки. Використання системного підходу до оцінки іншомовної компетентності студентів технічних коледжів дозволяє зрозуміти процес формування даної компетентності з врахуванням професійної спрямованості. Отже, системний підхід в оцінці забезпечує комплексне охоплення мовних і немовних компонентів, врахування професійної

специфіки, формування у студентів навичок само-регуляції.

Аналіз показав, що з оцінки рівня володіння іноземною мовою під час навчання студентів технічного коледжу необхідно розробляти оціночний інструментарій, відповідний системному підходу. Для оцінки рівня володіння професійною компетенцією необхідно розробити певні критерії, які будуть валідні та максимально прозорі для кожного студента.

Наявні оціночні інструменти та критерії не повною мірою охоплюють весь спектр контрольно-оцінної складової. Однак результати дослідження дозволяють зробити висновок про те, що запропоновані традиційні інструменти оцінки з елементами новизни та критерії оцінки рівня сформованості іншомовної компетентності студентів технічного коледжу сприяють більш ефективному формуванню цієї компетентності при вивченні іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Муравйова О. М., Архипова О. В. Системний підхід як інструмент формування іншомовної комунікативної компетенції. *Editorial board*. 2022. URL:

<https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net> (дата звернення 10.06.2025)

2. Bøhn H. What is to be assessed? Teachers' understanding of construct in an oral English examination in Norway. *Unpublished PhD thesis University of Oslo*, 2016. URL: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/53229> (Last accessed: 02.06.2025)

3. Nikolas Coupland. Navigating the Landscape of Language Assessment: A Brief Overview. *Journal of Foreign Language Education and Technology received*. 2023. URL: <https://www.jflet.com/articles/navigating-the-landscape-of-language-assessment-a-brief-overview-103900.html> (Last accessed: 02.06.2025)

4. Ptushka A. Level Characteristics of Foreign Language Communicative Competence Development of Students for Technical Specialties. *Educational Challenges*. 2024. Vol. 29(1), P. 124-134. URL: <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.1.09> (Last accessed: 02.06.2025)

5. Vogt K. & Tsagari, D. Assessment Literacy of Foreign Language Teachers: Findings of a European Study. *Language Assessment Quarterly*. 2014. № 11(4), P. 374-402.

6. Vogt K., Tsagari, D., Csepes, I. Linking Learners' Perspective on Language Assessment Practices to Teachers' Assessment Literacy Enhancement (TALE) Insights from Four European Countries. *Language Assessment Quarterly* 2020. №17(4), P. 410–433.